

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

1923-1930 DÖNEMİ

Türkiye'nin bu dönemdeki dış politikası,

- **Lozan'dan geriye kalan sorunları çözmek ve**
- **Lozan'da alınan kararları uygulamaya çalışmak** olmuştur.

Püf bilgi:

1923- 1930 döneminde;

Musul sorunu, dış borçlar, yabancı okullar ve nüfus mübadelesi konuları Türkiye'nin dış politikasında belirleyici olmuştur.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

YABANCI OKULLAR SORUNU (1926)

- Avrupalı devletler kapitülasyonlar aracılığıyla Osmanlı Devleti'nde pek çok okullar açmışlar ve çeşitli haklara sahip olmuşlardı. Bu okullar, zamanla Osmanlı Devleti'ne karşı zararlı faaliyetlerde bulunmaya başlamışlardı.
- Lozan Barış Antlaşmasında; yabancı okullarla ilgili tek karar sahibinin Türkiye olduğu kabul edildi.
- 3 Mart 1924 tarihinde **Tevhidi Tedrisat Kanunu**'nun çıkarılmasıyla **tüm okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.**
- Ancak, **en fazla yabancı okul Fransa'ya ait olduğundan Fransa** yapılan düzenlemeye karşı çıktı.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

YABANCI OKULLAR SORUNU (1926)

- Türkiye, yabancı okullar konusunun **kendi iç sorunu olduğunu** ve bu görüşme teklifinin **bağımsız devlet olma anlayışıyla bağdaşamayacağını** belirterek teklifi reddetti.
- **Bu okullarda tarih, coğrafya, Türkçe derslerinin Türk öğretmenlerce okutulması, Türk müfettişlerince denetim yapılması kararlaştırıldı.**
- **Böylece yabancı okullar sorunu kesin olarak çözümlendi ve bu okulların tamamı Milli Eğitim Bakanlığına bağlı hale getirildi. (1926)**

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

IRAK SINIRI VE MUSUL SORUNU(1926)

- Lozan'da Musul sorunu çözüme kavuşturulamamıştı. Türkiye, **Musul halkının çoğunluğunun Türk olmasından dolayı** Musul'un kendisine bırakılmasını istiyordu.
- **İngiltere** ise **bölgenin zengin petrol yataklarına sahip olması ve ekonomik çıkarları nedeniyle** Musul'u bırakmak istemiyordu.
- Lozan'da Musul sorununun iki taraf arasında yapılacak karşılıklı görüşmelerle halledilmesine karar verilmişti. Ancak ikili görüşmeler sırasında bir çözüm sağlanamayınca, Türkiye durumu **Milletler Cemiyetine** götürdü.
- İngiltere'nin uzlaşmaz tutumu üzerine Türkiye bölgeye müdahale kararı aldı ancak **Şeyh Sait İsyanının çıkması nedeniyle** Türkiye, bölgeye askeri müdahalede bulunamadı.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

Püf yorum: Şeyh Sait İsyanı nedeniyle Musul'a askeri müdahalede bulunulamaması, iç sorunların dış politikayı olumsuz etkilediğinin göstergesidir.

- **5 Haziran 1926**'da Türkiye ile İngiltere arasında **Ankara Antlaşması** imzalandı.
- Musul, İngiliz mandası altındaki Irak'a verildi.
- Musul'un petrol gelirlerinin % 10'u yirmi beş yıllığına Türkiye'ye verildi.
- Türkiye **beş yüz bin İngiliz sterlini** karşılığı bu hakından vazgeçmiştir.

Püf yorum:

- Musul sorunu **Misakı Milliye aykırı olarak çözülmüştür.**
- **Misakı Milliden taviz verilmiştir.**
- Musul'daki Türkleri koruyucu kararlar alınamamıştır.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

DIŞ BORÇLAR SORUNU

- Lozan Antlaşmasında Osmanlı Devletinden kalan borçların paylaşılması ve ödenmesi kararlaştırılmıştı ancak alacaklılar arasında **en fazla alacağı olan Fransa** sorun çıkardı.
- **Fransa**, borçların altın olarak ödenmesini istediye de **Türkiye borçların kağıt para ve Fransız frangı olarak ödenmesini kabul ettirdi.**
- Türkiye borçlarını 1954'e kadar ödedi.

Püf bilgi:

1929'da başlayan ve tüm dünyada etkili olan ekonomik bunalım, Türkiye'nin borçlarını geç ödemesine neden olmuştur.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

NÜFUS MÜBADELESİ /DEĞİŞİMİ (1930)

- Nüfus mübadelesi **Yunanistan** ile **Türkiye** arasında sorun olmuştur.
- Lozan Antlaşması'na göre İstanbul Rumlarıyla Batı Trakya Türkleri hariç diğer **Türk ve Rumların yer değiştirmesi** kararlaştırılmıştı. Ancak Yunanistan'ın İstanbul'da daha çok Rum bulundurmak istemesi iki ülke arasında sorun oldu.
- Konunun **Milletler Cemiyeti** ve Lahey Adalet Divanı'nda çözümlenememesi üzerine Türkiye ile Yunanistan arasında **10 Haziran 1930**'da bir antlaşma yapıldı.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

NÜFUS MÜBADELESİ /DEĞİŞİMİ (1930)

- Türkiye ile Yunanistan arasında yapılan mübadele antlaşmasına göre **İstanbul Rumlarının ve Batı Trakya Türklerinin yerleşme tarihlerine bakılmaksızın yerlerinde kalmaları kabul edildi.** Diğer yerlerdeki **Türk ve Rumlar yer değiştirecekti.**
- Böylece bu sorun da çözümlenmiş ve Türk - Yunan ilişkileri 1954 yılına kadar sürecek iyi bir döneme girmiştir.

Püf yorum:

Yunanistan ile 1930'dan sonra başlayan iyi ilişkiler 1934'te **Balkan Antantı**'nın kurulmasında etkili olmuştur.

DIŞ POLİTİKADA YAŞANAN GELİŞMELER

1930-1939 DÖNEMİ

- Bu dönemde **yeni bir dünya savaşı tehlikesine karşı önlemler alınmıştır.**
- 1929'da başlayan **dünya ekonomik bunalımı**, liberal politikalara karşı tepkilere neden olmuş, **otoriter (baskıcı) rejimler güçlenmiştir.** (Komünizm, Faşizm, Nazizm gibi)
- **Almanya ve İtalya'nın saldırgan politikaları** Türkiye'nin dış güvenliğini tehlikeye düşürmüş ve ittifak arayışlarına yöneltmiştir.
- Bu nedenle Türkiye bu dönemde **büyük devletler ile yakın siyasi ilişkiler kurmuş, bölgesel ve uluslararası paktlara katılarak dünya barışına katkıda bulunmuş** ve kendi güvenliğini ve gücünü de artırmıştır

TÜRKİYE'NİN MİLLETLER CEMİYETİ'NE GİRMESİ (1932)

- **Milletler Cemiyeti**, Wilson İlkeleri gereğince **uluslararası sorunları barışçı yollarla çözmek için** Paris Barış Konferansında alınan kararlarla kurulmuştu.
- Ancak, **Milletler Cemiyetinin İngiltere'nin etkisi altında kalarak, kuruluş amacına uygun davranmaması ve büyük devletlerin çıkarlarını koruyan bir kurum haline gelmesi** Türkiye'nin bu kuruluşa üye olmasını geciktirdi.
- İlerleyen yıllarda II. Dünya Savaşı tehlikesinin belirmeye başlaması üzerine Türkiye, **dünya barışına verdiği önemi göstermek ve yurttaki sulh, cihanda sulh ilkesini gerçekleştirmek amacıyla** Milletler Cemiyeti'ne üye oldu. (18 Temmuz 1932)

BALKAN ANTANTI (9 Şubat 1934)

Antant: Devletlerarasında bir ya da birkaç antlaşmanın imzalanmasıyla yapılan ittifak.

- I. Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan antlaşmalar kalıcı bir barış sağlayamamıştı. **Avrupa'da silahlanma yarışı** tüm hızıyla sürmekte, **Almanya ve İtalya'nın yayılmacı politikaları** Balkanları ve Orta Doğu'yu tehdit etmekteydi.
- Milletler Cemiyeti büyük devletlerin etkisinde olduğundan devletlerarası anlaşmazlıkları çözmede etkisiz kalıyordu.
- Bu gelişmeler üzerine **Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya** arasında Balkan Antantı imzalandı.

BALKAN ANTANTI (9 Şubat 1934)

- Balkan Antantı ile **Balkan ülkeleri karşılıklı olarak sınırlarını güvenlik altına almayı ve çıkabilecek tehlikeleri birlikte önlemeyi** amaçlamışlardır.
- **Arnavutluk**, İtalya'dan çekindiği için bu antanta katılmamış ve tarafsız kalmıştır.
- II. Dünya Savaşı'nın çıkması üzerine Balkan Antantı dağılmıştır.

Püf bilgi:

- **Bulgaristan** Balkanlardaki emellerinden dolayı ittifaka katılmadı. (*II. Balkan Savaşında kaybettiği yerleri geri almak istediği için*)
- **Türkiye, Balkan Antantı'nı imzalayarak batı sınırlarını güvenlik altına almıştır.**

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936)

- Lozan'da, **Boğazlar sorunu Türkiye'nin aleyhine çözümlenmiş, tam egemenlik hakkı verilmemişti.**
 - Çünkü Lozan Antlaşması'nda Boğazların yönetiminin Türkiye'nin başkanlığını yapacağı **uluslararası bir Boğazlar Komisyonuna verilmesi** ve Boğazların her iki yakasında asker bulundurmaması, **Türkiye'nin Boğazlar üzerindeki egemenlik haklarını sınırlandırmaktaydı.**
- 1930'lu yıllarda **Almanya'nın hızla silahlanması, İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi ve Japonya'nın da Mançurya'ya saldırması** üzerine Türkiye, **Milletler Cemiyetine** başvurarak Boğazların durumunun yeniden belirlenmesini istedi.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936)

- Türkiye'nin isteği ile **İsviçre**'nin **Montrö** şehrinde bir konferans toplandı. Konferansa Türkiye, Yunanistan, İngiltere, Fransa, Sovyet Rusya, Yugoslavya ve Japonya katıldı.
- Konferans sonunda Türkiye'nin boğazlardaki hakimiyeti kabul edildi.

Montrö Boğazlar Sözleşmesine göre;

- **Boğazlar Komisyonu kaldırılarak bütün görev ve yetkileri Türk Devleti'ne bırakıldı.**
- **Türkiye'nin Boğazlarda asker bulundurması kabul edildi.**
- Ticaret gemilerinin geçişi serbest bırakıldı, savaş gemilerinin geçişi Türkiye'nin isteğine bırakıldı.
- Türkiye savaşa girerse veya savaş tehlikesiyle karşı karşıya kalırsa, Boğazları istediği gibi açıp kapayabilecekti.

MONTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (20 TEMMUZ 1936)

Püf yorum:

Türkiye **Boğazlar üzerinde kesin egemenlik sağlamıştır.**
Boğazlar sorunu çözüme kavuşmuştur.

Türkiye'nin Akdeniz'deki güvenliği artmıştır.

Boğazlar Sorunu, Misakı Milliye uygun bir şekilde çözülmüştür.

SADABAT PAKTI (8 TEMMUZ 1937)

Pakt: Birkaç devlet arasında yapılan antlaşma.

- 1935 yılında **İtalya'nın Habeşistan'a saldırması, Akdeniz ve Ortadoğu güvenliğinin tehlikeye düşmesine neden olmuştu.** Bu yüzden Balkan Antantı'na benzer bir antlaşmanın Orta Doğu'da da gerçekleştirilmesi için faaliyetlere başlanmıştır.
- Bu amaçla Türkiye'nin öncülüğünde **Türkiye, İran, Irak ve Afganistan** arasında **Sadabat Paktı** imzalanmıştır.

SADABAT PAKTI (8 TEMMUZ 1937)

Sadabat Paktına göre üye ülkeler;

- ✓ **Karşılıklı olarak birbirlerinin sınırlarına saygılı olmayı,**
- ✓ **Birbirlerinin iç işlerine karışmamayı,**
- ✓ **Ortak çıkarlar doğrultusunda hareket ederek dostluk ve iş birliğini geliştirmeyi** kabul etmiştir.

Püf bilgi:

Türkiye, Sadabat Paktı ile yaklaşan II. Dünya Savaşı öncesinde **doğu sınırlarını güvence altına almış oldu.**

Suriye, komşularıyla olan sınır sorunları nedeniyle bu pakta katılmamıştır.

T.C. İnkılap Tarihi

Ders Notu + Yazılı + Online Test + Online Etkinlik +
LGS Denemeleri ve Bilgi Kartları
için

